[Shri A.K. Selvaraj]

Examination either in English or Hindi medium and then select their mother tongue in the Main Examination. The whole gamut of Civil Services Examination is so structured that non-Hindi speaking candidates are marginalised. Candidates from Tamil Nadu are the worst affected.

I urge upon the Government to restructure the Civil Services Examination and have question papers set in all the Indian languages to make level-playing field for all the youths in the country. Thank you, Sir.

Demand to expedite construction work and allocate sufficient funds for setting up of permanent campuses of educational institutions in Andhra Pradesh

SHRI Y.S. CHOWDARY (Andhra Pradesh): Sir, some educational institutions, i.e., Indian Institute of Technology, Tirupati; National Institute of Technology, Tedapalligudem; Indian Institute of Management, Vishakhapatnam; Indian Institute of Science Education and Research, Tirupati; Central University, Anantapur; Tribal University, Vizianagaram are functioning from temporary campus in the State of Andhra Pradesh. The construction work of permanent campuses of some educational institutions has started. But the construction work of permanent campus of Central University, Anantapur and Tribal University, Vizianagaram, is yet to start. I urge upon the Central Government to direct the concerned Departments to start construction work of permanent campuses of these educational institutions and also request the Central Government to allocate sufficient funds to other educational institutions so that their permanent campus work could be completed at the earliest. ...(Interruptions)...

SHRI JAIRAM RAMESH: Sir, the Central Government. ... (Interruptions)...

MR. CHAIRMAN: No; Member does not mean Government; Government is Government, Member is Member, this side or that side. Now, he is speaking as a Member.

Demand to confer Bharat Ratna on Mirza Ghalib

श्री सभापति: श्री मो. नदीमुल हक। मो. नदीमुल हक जी उर्दू में बोलना चाहते हैं। श्री मो. नदीमुल हक (पश्चिमी बंगाल): शुक्रिया, सर।
"हुई मुददत कि 'गालिब' मर गया, पर याद आता है,

वो हर इक बात पर कहना कि यूँ होता तो क्या होता।"

में एवान से मुतालबा करता हूं कि वे मिर्ज़ा ग़ालिब को बाद-अज़-मर्ग 'भारत रत्न' के अवार्ड से सरफराज़ करे। आगरा में पैवा होने वाले ग़ालिब ने महज 11 साल की उम्र में शायरी शुरू की थी। उन्होंने अपनी गज़लगोई से पुरानी रवायात को तोड़ा और अपनी शायरी में फ़लसफ़ा और तहे वर तहे जिंदगी पेश की। उर्दू नसर में भी उनकी खिदमात बेमिसाल है। ये बड़े फ़क्र की बात है कि ममता बनर्जी की सरबराही में मग़ारिबी बंगाल उर्दू अकेडमी ने गालिब के सफर-ए-कलककत्ता की 192वी सालगिरह के मौके पर खयाद-ए-ग़ालिब' के उनवान से उन्हें जबरदस्त खराज-ए-अकीवत पेश किया है। उनकी मौत के 150 साल बाद पता चलता है कि वे किसी जमाने के लिए मख़सूस नहीं थे, बल्कि उनका कलाम वक्त की सरहवों से परे है। उनका सबसे बड़ा तोहफा यह है कि वे गौर-ओ-फ़िक्र करने और सवाल उठाने का सबक़ देते हैं। ताहम ग़ालिब का जिस तरह से ऐज़ाज़ किया जाना चाहिए था, हमसे वह हक अदा नहीं हो सका। इन हालात में हुकूमत-ए-हिंद से मुतालबा करता हूं कि वह गालिब की खुदादाद सलाहियतों का ऐतराफ़ करते हुए, उन्हें भारत रत्न के अवार्ड से नवाज़े। ऐसा करके हम मिर्ज़ा का नहीं, बल्कि खुद अपना ऐज़ाज़ करेंगे।

"हैं और भी द्निया में स्खनवर बह्त अच्छे,

कहते हैं कि 'ग़ालिब' का है अंदाज़-ए-बयाँ और।"

*جناب نديم الحق (مغربي بنگال): شكريه، سر.

31

ہوئی مدّت کہ غالب مر گیا، پر یاد آتا ہے، وہ ہر آیک بات پر کہنا کہ یوں ہوتا تو کیا ہوتا۔

میں ایوان سے مطالبہ کرتا ہوں کہ وہ مرزا غالب کو بعد از مرگ 'بھارت رتن' کے ایوارڈ سے سرفراز کرے۔ اگرہ میں پیدا ہونے والے غالب نے محض گیارہ سال کی عمر میں شاعری شروع کی تھی۔ انہوں نے اپنی غزل گونی سے پر انی روایات کو توڑا اور اپنی شاعری میں فلسفہ اور تہہ در تہہ زندگی پیش کی۔ اردو نثر میں بھی ان کی خدمات بے مثال ہے۔ یہ بڑے فخر کی بات ہے کہ ممتا بنرجی کی سربراہی میں مغربی بنگال اردو اکیڈمی نے غالب کے سفر کلکتہ کی 192ویں سالگرہ کے موقع پر 'بیاد غالب' کے عنوان سے انہیں زبردست خراج عقیدت پیش کیا ہے۔ ان کی موت کے 150 سال بعد پتہ چلتا ہے کہ وہ کسی زمانے کے لئے مخصوص نہیں تھے، بلکہ ان کا کلام وقت کی سرحدوں سے پرے ہے۔ ان کا سب سے بڑا تحفہ یہ ہے کہ وہ غور فکر کرنے اور سوال اٹھانے کا سبق دیتے ہیں۔ تاہم غالب کا جس طرح اعزاز کیا جانا چاہئے تھا، ہم سے وہ حق ادا نہیں ہو سکا۔ ان حالات میں حکومت بند سے مطالبہ کرتا ہوں کہ وہ غالب کی خداداد صلاحیتوں کا اعتراف کرتے ہوئے، انہیں 'بھارت رتن' کے ایوارڈ سے نوازے۔ ایسا کرکے ہم مرزا کا نہیں، بلکہ خود اپنا اعزاز کریں گے۔

ہیں اور بھی دنیا میں سخن ور بہت اچھے کہتے ہیں کہ غالب کا ہے انداز بیاں اور

श्री सभापति: धन्यवाद जी, शुक्रिया। जिनको associate करना है, वे लोग अपना नाम लिखकर भेज दीजिए।

[†]Transliteration in Urdu script.

श्रीमती कहकशां परवीन (बिहार): महोदय, मैं माननीय सदस्य द्वारा उठाए गए विषय से स्वयं को सम्बद्ध करती हूं।

† محترمہ کہکشاں پروین (بہار): مہودے، میں مائنے سدسنے کے ذریعے اٹھانے گئے موضوع سے خود کو سمبدھہ کرتی ہوں.

श्री रिव प्रकाश वर्मा (उत्तर प्रदेश): महोदय, मैं भी माननीय सदस्य द्वारा उठाए गए विषय से स्वयं को सम्बद्ध करता हूं।

SHRIMATI JAYA BACHCHAN (Uttar Pradesh): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI SYED NASIR HUSSAIN (Karnataka): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI ABIR RANJAN BISWAS (West Bengal): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI P. WILSON (Tamil Nadu): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI SUKHENDU SEKHAR RAY (West Bengal): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI JUGALSINH MATHURJI LOKHANDWALA (Gujarat): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI AHMAD ASHFAQUE KARIM (Bihar): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRI NARAIN DASS GUPTA (NCT of Delhi): Sir, 1 also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

KUMARI SELJA (Haryana): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

SHRIMATI SHANTA CHHETRI (West Bengal): Sir, I also associate myself with the Special Mention made by the hon. Member.

[†]Transliteration in Urdu script.